

Univerzita Karlova v Praze
Přírodovědecká fakulta
katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Geografie
Studijní obor: Geografie a kartografie

Lucie Svátková

**NOVÉ FORMY BYDLENÍ: PŘÍPADOVÁ STUDIE
COHOUSINGU**
NEW HOUSING FORMS: CASE STUDY OF COHOUSING

Bakalářská práce

Praha, 2012

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Petra Špačková, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 26. 8. 2012

.....

Ráda bych na tomto místě poděkovala vedoucí práce RNDr. Petře Špačkové, Ph.D. za cenné rady při zpracovávání práce a také za její mimořádnou vstřícnost a shovívavost.

Dále bych chtěla poděkovat především Marii Novotné a Saše Tomkové za pomoc při zpracování práce, a své rodině a přátelům za podporu.

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce je popis cohousingu - modelu bydlení, ve kterém se spojují prvky podporující komunitní vazby s prvky zaměřenými na soukromí jedince. Práce se věnuje přiblížení tohoto fenoménu sociálně-geografické vědě skrze hodnocení migračních motivací, které jsou s cohousingem spojené. Dalším záměrem je zmapování vývoje a rozšíření cohousingového způsobu bydlení v České republice. Podrobnější studii je podroben projekt, který byl prvním cohousingovým projektem v Česku a který nebyl zakončen realizací. Projekt je ukázkou toho, jaké bariéry se mohou objevit při utváření cohousingu.

Klíčová slova: cohousing, migrační motivace, nový urbanismus, sousedské vazby

ABSTRACT

The theme of this bachelor thesis is the description of cohousing – a model of housing which combines elements supporting community ties with elements focused on the privacy of individual. Thesis deals with approach of this phenomenon to socio-geographical science by valuation of migration motivations, which are connected with cohousing. Other objective is mapping of the evolution and expansion of cohousing style of housing in the Czech Republic. More detailed study is devoted to the first cohousing project in the Czech Republic which was not implemented. The project is the illustration of barriers that may occur while forming cohousing.

Key words: cohousing, migration motivations, new urbanism, neighborly ties

Obsah

1.	Úvod	6
2.	Definice a charakteristika cohousingu.....	7
2.1.	Základní principy cohousingu.....	7
	Urbanistická forma	8
	Iniciátoři projektů.....	10
	Princip sdílení	10
	Hierarchie	10
2.2.	Historický vývoj	11
	Cohousing v Dánsku.....	12
	Cohousing ve Švédsku	15
	Cohousing ve Spojených státech amerických	16
2.3.	Cohousing jako součást nového urbanismu	17
2.4.	Migrační motivace	18
3.	Zdroje informací a metody výzkumu:.....	19
4.	Cohousing v České republice	21
4.1.	Historické souvislosti.....	21
4.2.	Projekty cohousingu v Česku.....	22
4.3.	Studie cohousingového projektu „Kde domov můj“.....	27
5.	Závěr.....	30
6.	Použité informační zdroje a literatura	32
	Příloha 1:.....	34

1. Úvod

Stěžejním tématem práce je model komunitního bydlení zvaný cohousing. Vůči jiným formám komunitního bydlení se vymezuje akcentováním individuálních potřeb jeho obyvatel. Toto nastavení se odráží v urbanistickém řešení, které podporuje sousedskou interakci i zajištění soukromí. Z důvodu tematického zařazení cohousingu do otázky bydlení tento fenomén zkoumají především sociologové a architekti. Česká geografická literatura se tématem zatím příliš nezabývala, cílem práce je proto otevření tématu geografii, představení cohousingového bydlení, jeho historického vývoje a principů. Na základě obecné charakteristiky je možné cohousing zasadit do určitého migračního rámce a zhodnotit motivační faktory, které vedou ke zvolení tohoto způsobu bydlení.

Hnutí cohousing vzniklo v Dánsku a Švédsku v 70. letech minulého století. Postupně se rozšířilo do dalších evropských zemí a dnes hraje významnou roli i ve Spojených státech, kde je chápán jako podmnožina nového urbanismu (Williams 2008). Vývoj v jednotlivých zemích se podřídil lokálním podmínkám a podmínkám souvisejícím s dobou, ve které se fenomén v daném státě objevil. Na základě těchto procesů se ustálilo několik forem cohousingového bydlení. V práci hledám analogie mezi formami tohoto bydlení v zahraničí a těmi, které vznikají v České republice. Záměrem práce je tento probíhající rozvoj zkoumat. Předmět výzkumu můžeme tedy chápat jako mapování cohousingu a jeho forem v České republice, kde je tento fenomén ve velmi raném vývojovém stádiu. Pomocí získaných informací v práci ukazují, jaké projekty v Česku vznikají a jaký je potenciál dalšího rozvoje.

V případové studii prvního zakládaného projektu cohousingového bydlení v České republice mapuji jevy doprovázející proces iniciace projektu. Hledám faktory, které aktéry vedly k záměru takový projekt založit. Projekt nakonec nebyl zakončen realizací, proto uvádím především bariéry a omezení, které první snahy o vytvoření cohousingového bydlení doprovázely.

Text je rozdělen do tří hlavních kapitol. V první z nich jsou popsána teoretická východiska práce, charakteristika cohousingu, historický vývoj a migrační rámec. Druhá kapitola je věnována popisu využitých metod výzkumu a zdrojů informací. Ve třetí kapitole je zmapován cohousing v České republice a studován případ nedokončeného projektu „Kde domov můj“. V závěru jsou vyhodnoceny výstupy výzkumu a zodpovězeny jeho základní otázky.

2. Definice a charakteristika cohousingu

Anglické slovo cohousing¹ postihuje jeden z modelů komunitního bydlení. Dalo by se do češtiny přeložit jako „společné bydlení“ nebo „blízké sousedské bydlení“ (Bešťáková 2011). Tento překlad vychází z podoby cohousingu, tedy seskupení několika individuálních bytových jednotek ve společné zástavbě (cohousingový komplex). K charakteristice tohoto pojmu bych doplnila další možnou definici: plánované sousedské bydlení. Tato definice se snaží vystihnout fakt, že sousedské vztahy se v rámci cohousingu neutváří až po nastěhování do nového obytného prostoru, ale již při jeho utváření.

Adjektivum „sousedské“ zdůrazňuje proto, že v rámci fenoménu cohousing je věnována velká pozornost interakci mezi jeho obyvateli. Z volného českého překladu však není poznat další prvek patřící k základním principům cohousingu. Tento prvek zahrnuje individuální zázemí obyvatel a odlišuje tak cohousing od ostatních forem komunitního bydlení. Jedná se tedy o „vědomě budované sousedské společenství, které se zaměřuje na hlouběji prožívané mezilidské vztahy a současně zachovává a podporuje osobní nezávislost“ (Bešťáková 2011, s. 48). Lietaert popisuje cohousing „jako model sousedství, který mísí princip soukromého a společného bydlení za účelem obnovení smyslu pro komunitu, při zachování vysoké míry svobody jedince“ (Lietaert 2010, s. 576).

Jak zmiňuji výše, sousedské vazby nejsou utvářeny až po vzniku zástavby, nýbrž již v iniciační fázi projektu. Cohousing tvoří jedinci a rodiny, které se dopředu znají, utvoří si pravidla a nastaví podobu cohousingu. Urbanistická forma cohousingu dbá na dostatek soukromého prostoru ve formě bytu, rodinného domu a zároveň poskytuje prostory společné. Právě toto uspořádání má přinášet možnost zefektivnění provozu po stránce využívání společného vybavení, což s sebou nese ekonomické i časové úspory a v konečném důsledku intenzivnější sousedské interakce. Cohousingový komplex je obytný geograficky ohraničený soubor tvořící významnou součást území, na kterém se nachází, ať už se jedná o město, nebo příměstskou krajinu. Cohousing se tak stává významným fyzickým i sociálním prvkem při utváření okolního prostředí.

2.1. Základní principy cohousingu

Ačkoliv výsledná podoba cohousingových lokalit je různorodá v závislosti na lokalitě a dobovému vývoji, lze u všech těchto projektů nalézt určité charakteristické

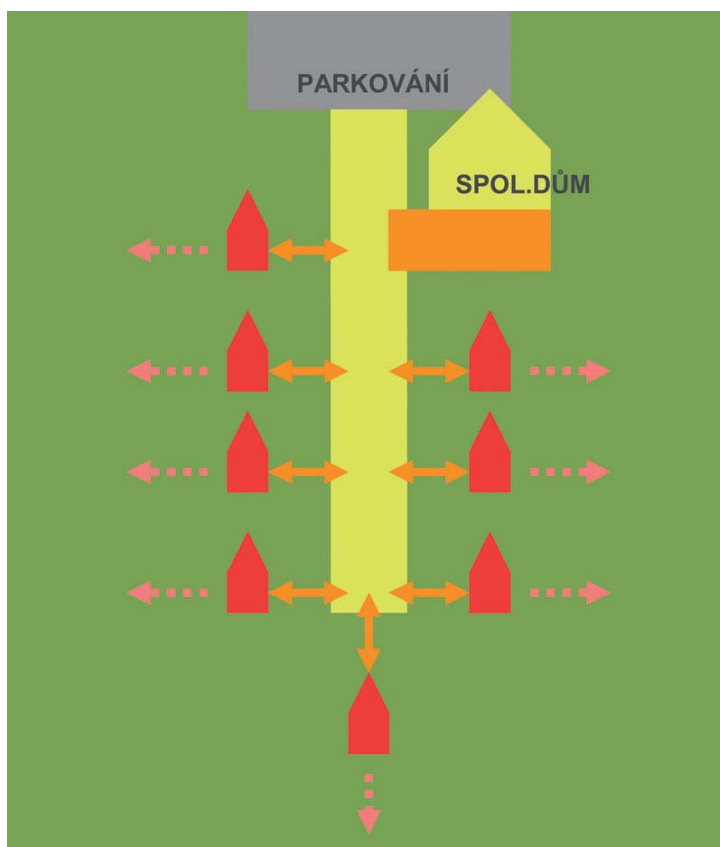
¹ V češtině se jasný přepis slova cohousing zatím neobjevil, proto budu dále v práci používat pojmenování vycházející z angličtiny.

prvky. Rámcově byly definovány před vytvořením prvního modelu cohousingu a jejich spojujícím jmenovatelem je bezesporu směřování k prohloubení sousedských vztahů. Mezi základní principy tvorby cohousingového projektu patří důraz na urbanistické řešení, participační proces, způsob rozhodování.

Urbanistická forma

Na prvním místě uvádím urbanistické řešení. Vedle individuálních bytových jednotek najdeme v každém cohousingu prostory společné. Může to být společná místnost (komunitní dům) s kuchyní, jídelnou, prádelnou, hernou pro děti nebo jinak využitě společné prostory. Dalším z urbanistických prvků, využívaných především v cohousingu, kde jsou individuálními jednotkami domy (řadové domy), je ulice, která tyto jednotky propojuje. Ulice spojuje jednotky se společnou budovou a s parkovištěm, které je umístěno na okraj zástavby. Důvodem tohoto řešení je snaha věnovat prostory mezi domy lidem, jejich setkávání, či hře dětí, které zde nebudou ohroženy příjezdy auty. Toto řešení se řídí principy SCD (social contact design), ke kterým dále patří – provázanost vnějších a vnitřních společných zařízení, všestranně dobrá dostupnost společných prostor (Williams 2008). Prostory jsou rozděleny na privátní, semi-privátní a společné.

Obr. 1: Princip uspořádání cohousingu

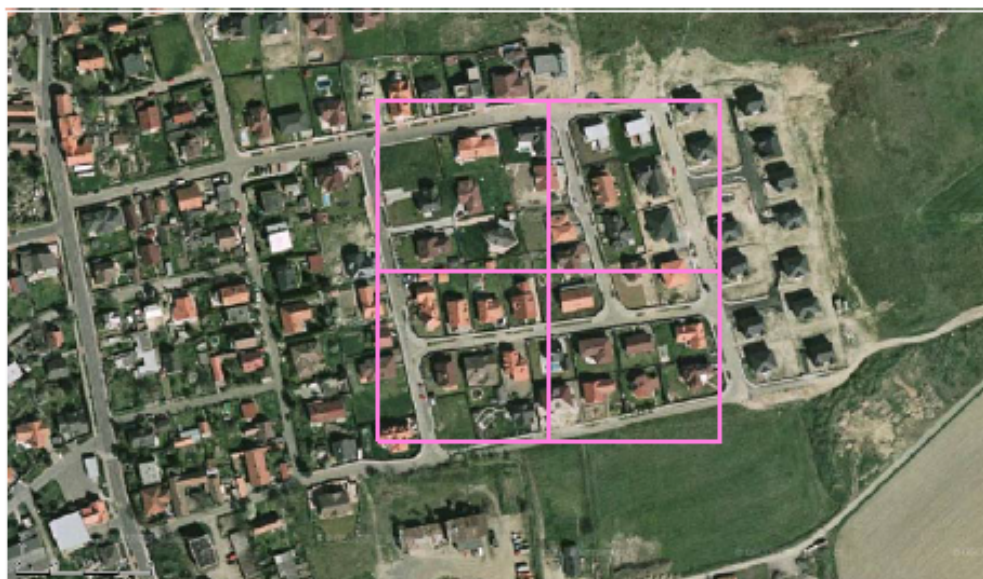

Zdroj: Kubcová 2012

Semknutý komplex přináší nejen vyšší možnost interakce, ale také úspory místa, tím může být tento druh zástavby environmentálně šetrnější. Při srovnání s obvyklým rozdělením pozemků, může být na stejné rozloze území postaveno i dvojnásobně více jednotek, jak je to patrné na obrázku (obr.2). Za ideální počet v rámci jednoho cohousingového komplexu se považuje 15 - 20 jednotek (Bešťáková 2011). Při větším počtu by totiž nemuseli být členové komunity tak dobře provázání a nemohli by vytvořit pevné sousedské vazby. Na druhé straně při menším počtu se nemusí naplnit podstata efektivity a ekonomické úspornosti.

Obr. 2: Srovnání plochy běžné zástavby a cohousingu (čtverec značí 1ha)

PŘÍMĚSTSKÁ VÝSTAVBA

HRNČÍŘE - 36 DOMŮ

COHOUSING

BEDER (DANSKO) - 30 JEDNOTEK

Zdroje: Kubcová 2010

Iniciátoři projektů

Dalším z principů cohousingu je důraz na proces, při němž cohousing spoluvytvářejí sami jeho budoucí obyvatelé. Oni jsou těmi, kteří celý proces iniciují, řídí a mají hlavní rozhodovací pravomoci. S dílčími problémy jim mohou pomáhat architekti nebo právníci. Především v USA se rozšířil model cohousingu, jehož zadavatelem je developer. Ve Švédsku se na něm podílejí společnosti z neziskového sektoru. I při tomto zadavatelském měřítku se však očekává participace obyvatel na tvorbě a fungování projektu. Takové nastavení předpokládá vzájemnou komunikaci účastníků projektu již v prvních fázích vytváření projektu. Tím jsou na zúčastněné kladeny velké časové nároky (Lietaert 2010). V důsledku zmíněného nastavení je proces realizace cohousingu pomalejší než v případě běžné individuální zástavby.

Princip sdílení

Princip, který přináší do cohousingu zvláště ekonomické výhody je postaven na společném využívání kvalitního vybavení. Je-li do společných prostor umístěna prádelna, vybavení kvalitními přístroji stojí méně než, kdyby měla každá jednotka svoji pračku. Úspornější je i provoz kvalitnějších zařízení. Běžným prvkem v cohousingu je pořádání společných večeří, kterým se šetří jak náklady za nákup jídla, tak i čas rezidentů; nemusejí večeře připravovat tak často. Díky společným aktivitám, dochází k větší sociální interakci mezi obyvateli. Sdílení prostředků, prostoru a míra tohoto sdílení, je principem, který obyvatelé považují za nejpodstatnější pro provázanost komunity. Čas strávený ve společných prostorech a společnými aktivitami podle zkušeností převyšuje původní očekávání obyvatel cohousingu (Lietaert 2010). Naplánování společných aktivit je usnadněné, stačí o chystané akci informovat pomocí nástěnky ve společném domě. Naproti tomu v běžné zástavbě je v případě společné akce se sousedy běžné informovat každého zvlášť.

Účast na společných aktivitách je vždy dobrovolná. Tím se cohousing vymezuje vůči modelům komunitního bydlení, ve kterých jsou aktivity nařízené shora. Princip dobrovolnosti prostupuje celým procesem založení i pozdějšího fungování cohousingu, jinak by se popřela základní myšlenka, kterou je zachování individuality a osobní nezávislosti jedince.

Hierarchie

Mezi obyvateli cohousingu není nastavené žádné hierarchické rozdělení pravomocí. Přirozeně k určitému rozdělení rolí dochází, ale podstatou zůstává, že má každý stejně velkou šanci a právo se k chodu cohousingu vyjádřit (Lietaert 2010).

Zakládání, utváření a spravování cohousingu je řízeno nejčastěji systémem konsensu. Mezi obyvateli musí dojít postupnou diskuzí ke všeobecné shodě při projednávání otázek vedení cohousingu (McCamant, Durrett 1994). Dalším možným systémem je hlasování, běh cohousingu se v tomto případě řídí většinovou shodou.

Výše popsané principy se během existence cohousingového hnutí nemění. Charakteristické pro jednotlivé projekty je, jaké další faktory zapojí pro naplnění individuálních potřeb a směřování konkrétního cohousingového komplexu. V současnosti se k základním prvku cohousingu - zvýšení sousedské interakce - přidávají principy jako trvalá udržitelnost, ekologická forma, energetická soběstačnost. Lietaert (2010) dává cohousing do souvislosti s teoriemi „omezeného růstu“²

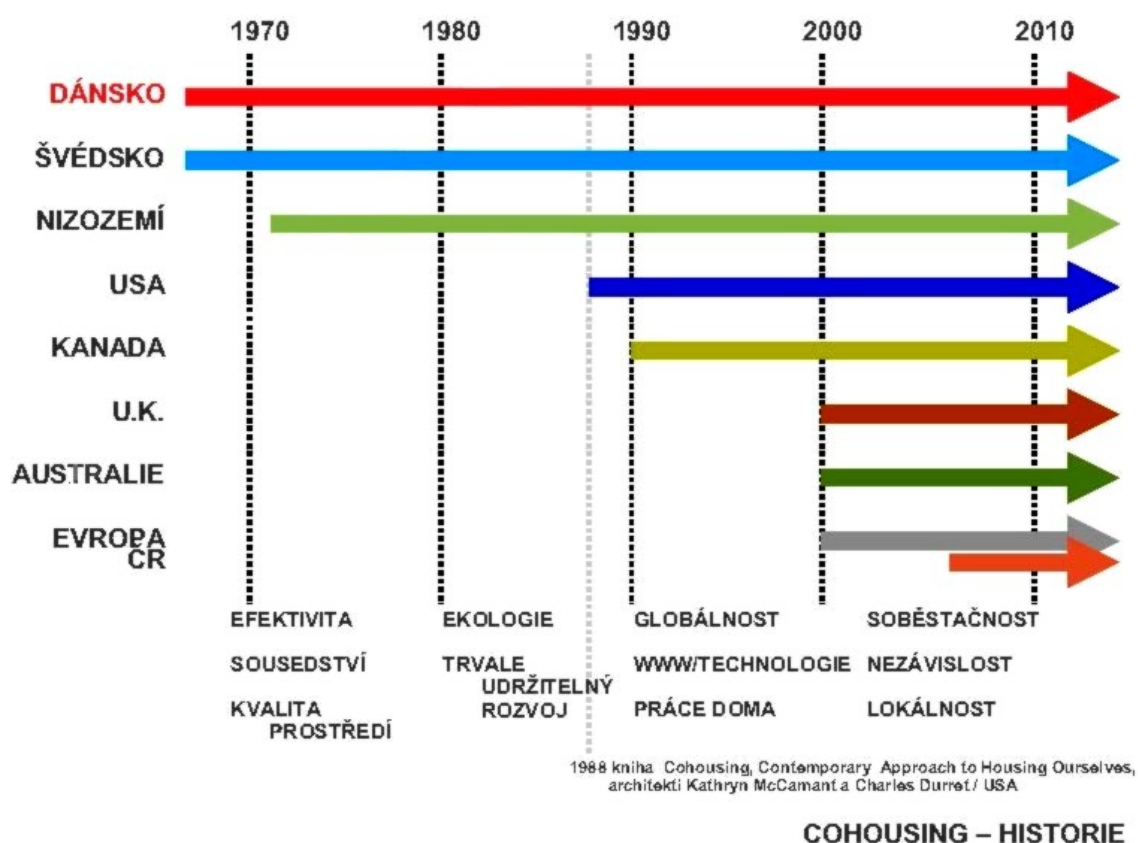
Nové technologické možnosti umožňují propojit život v cohousingu se zaměstnáním. Cohousingu se nabízí jako ideální forma bydlení při práci z domova. V případě, že z domova pracuje více residentů, „necítí takovou odloučenost od společnosti“ (McCamant, Durrett 1994, s. 149). Mohou vytvořit společné kancelářské prostory, do nich umístit a sdílet zařízení jako je například tiskárna nebo kopírka. Práce z domova v souvislosti s cohousingem umožňuje snížit náklady za dopravu a náklady na pracovní pomůcky.

2.2. Historický vývoj

V následující kapitole nastíním historický vývoj fenoménu cohousing v zemích, kde je v současnosti nejvíce rozšířen. První myšlenka cohousingu se objevila v 60. letech v Dánsku. Koncept komunitního bydlení ve městě či v jeho blízkosti nebyl v té době nový; život v malých komunitách se objevoval i v předindustriálních společnostech. Ve Švédsku cohousing navazuje na předchozí tendence komunitního bydlení. V roce 1977 byl založen první komplex v Nizozemsku. V 80. letech získala tato forma bydlení významný prostor ve Spojených státech. Dalším směrem rozšíření byly po roce 2000 země jako Austrálie, Nový Zéland, Japonsko, Francie Velká Británie a další země Evropy (Obr. 3). V dalším textu se podrobněji zaměřím na významná centra tohoto jevu. Jedná se o Dánsko, Švédsko a Spojené státy.

² Z anglického *degrowth*, ekonomické, politické a sociální hnutí, které se vyčleňuje proti konzumentarismu a kapitalismu environmentalistickým směřováním (Fournier 2008)

Obr. 3: Vývoj rozšíření cohousingového bydlení

Zdroj: Kubcová 2012

Cohousing v Dánsku³

U zrodu stál dánský architekt Johan Gudmand – Høyer, který se svými přáteli přemýšlel nad stávajícími možnostmi bydlení. Architekt se s manželkou chystal založit rodinu, ale nevyhovovalo jim bydlení ve městském prostředí, kde necítili dostatečné sousedské spojení. Vhodnou alternativu neviděli ani v předměstském typu zástavby, ani v bytovém domě. Jako nejméně izolující typ bydlení shledávali řadové domy, ale postrádali u nich možnosti k prohloubení možnosti setkávání.

Se skupinou přátel se rozhodli dát dohromady komunitu, která bude rozvíjet bydlení městského typu, ale s výhodami vesnického způsobu života. V rámci této analýzy tak ustavili první principy cohousingu. Rozhodli se pro obytný komplex s takovým počtem rezidentů, aby se všichni měli šanci znát a neměli problém využívat společné prvky. K podpoře sousedské interakce zvolili i architektonické uspořádání.

³ V následující kapitole věnované historii a současnému rozšíření cohousingu jsem vycházela především z knihy architektů McCamantové a Durretta: McCAMANT, K., DURRET, Ch. (1994): CoHousing: A Contemporary Approach To Housing Ourselves. 2. vydání. Ten Speed Press. Oakland, 288 s. Komparací s odbornými články vydanými na toto téma jsem došla k závěru, že je tato kniha hlavním zdrojem pro historické souvislosti, ostatní publikace ji pouze parafrázuji.

Jednou ze základních inspirací jim byla kniha *Utopia* (1516) anglického politika a spisovatele Thomase Mora. Autor popisuje jak „utopisté žijí šťastně, skromně a prostě, navštěvují společné jídelny, společně obdělávají půdu a konají řemeslné práce“ (CRAIG a kol. 1963)

Další inspiraci pak našli v dřívějších dánských projektech zabývajících se bydlením, Kodaňským souborem bytů lékařské asociace, postaveným v roce 1853. Jejich řadové domy byly propojeny principem, který měl zajistit zdravý život. Malé měřítko zástavby mělo podpořit smysl komunitního života. S podobným záměrem se na přelomu 19. a 20. století sdružili dánští dělníci v asociaci pro zlepšení bydlení (Workers' Building Association). Organizovali projekty, které měly zlepšit jejich stávající bytovou situaci.

Na konci roku 1964 skupina kolem architekta Gudmand – Høyer začala realizovat plány na zlepšení jejich bydlení. Pořídili si pozemek v Hareskově na předměstí Kodaně, kde chtěli postavit několik terasovitých domů kolem společného domu a bazénu. Individuální domy byly velké, dvory jednotek oddělené zdmi, velmi totiž dbali o to, aby si udrželi své soukromí. Na rozdíl od dnešní podoby společného domu, byl ten původní v projektu skrytý před pohledy veřejnosti, dnes je veřejnosti více otevřen.

Ačkoliv oficiální orgány obce projekt přijaly, v sousedství se setkal s odporem, skupinu označovali jako „komouše“ (Gudmand – Høyer, cit. v McCamant, Durrett 1994, s. 136), přestože za název projektu zvolili neutrální Skovbakken (lesní kopec) a ani v popisu neužili slovo „kolektivní“. Pozemek nakonec museli prodat, oficiální vyjádřením sousedů byl nárůst hluku při nastěhování většího počtu rodin a jejich dětí. Po tomto neúspěchu původní skupinu několik rodin opustilo.

V roce 1968 publikoval architekt Gudmand – Høyer v národním deníku článek reflektující nastalou situaci. Na článek reagovali stovky lidí, což architekta povzbudilo k založení a vybudování dalších cohousingů. V té době se začaly proměňovat postoje západní společnosti, což mělo reálné dopady na mezilidské vztahy, jejichž vývoj postupně směřuje k větší pospolitosti. Zvláště mladí lidé propagovali vlastním příkladem společné bydlení; sdílené byty, domy (McCamant, Durrett 1994). Podporu komunikaci a výraznější spolupráci mezi rodinami v sousedství vyjádřila ve svém článku nazvaném „Děti by měly mít sto rodičů“ autorka Bodil Graaevová.

Autorka článku začala spolu s architektem Gudmand-Høyerem a lidmi z původní skupiny v roce 1968 vytvářet obytný komplex v Jonstrupu, malé vesnici

blízko Kodaně. Paralelně se utvořila druhá skupina, která svůj záměr situovala nedaleko města Hillerød. Na podzim roku 1972 se 27 rodin nastěhovalo do cohousingu nazvaného Saettedammen v Hillerødu, o rok později 33 rodin začalo žít v cohousingu Skraplanet v Jonstrupu, navrženým architektem Gudmand – Høyerem.

Ve stejné době jako vznikaly Saettedammen a Skraplanet se skupina rodin na dánském poloostrově Jutland rozhodla prohloubit dosavadní společenskou interakci, která vycházela z občasných společných večeří a oslav narozenin. Rozhodli se tedy také společně vystavět své komunitní bydlení, pozoruhodné však je, že tak činili, aniž by slyšeli o projektech na dánské pevnině. O vznikajících cohousingových komplexech se dozvěděli v průběhu plánování a posléze mohli využít jejich zkušeností s realizací. V roce 1976 dokončili Nonbo Hede cohousing u obce Viborg.

Tyto tři projekty jsou považovány za základ cohousingu. Od té doby se cohousing v Dánsku dále vyvíjel směrem k ještě větší provázanosti. Měnily se také vlastnické poměry, díky zapojení neziskových developerů se mohly některé obytné jednotky pronajímat a cohousing se stal dostupnější rodinám s nižším příjmem. O vzrůstající oblibě konceptu cohousingu svědčí následný vývoj. Do roku 1980 bylo vytvořeno 12 soukromě vlastněných cohousingových společenství a do roku 1982 se tento počet téměř zdvojnásobil na 22 společenství.

V roce 1978 byla založena asociace SAMBO, asociace pro podporu cohousingu, s cílem pomáhat lidem se zakládáním společenství, informovat o místech vhodných k zástavbě a o nově se formujících skupinách. V roce 1981 byl v Dánsku změněn zákon, který měl pozastavit úpadek stavebního průmyslu a který zároveň díky svým opatřením umožňoval snadnější financování cohousingu. Poskytováním státní podpory a půjček pro komplexy s více než osmi jednotkami, snižoval počáteční investice i měsíční splátky hypotéky. Takto nastavený zákon z cohousing vytvářel jednou z nejlevnějších možností bydlení. Vedle finančního zpřístupnění zákon podnítil jasné nastavení priorit při zakládání cohousingu. Na základě tohoto zákona si společenství ustanovovala maximální možnou velikost jednotek a dávala více prostoru společnému zázemí.

Zvýšení dostupnosti bydlení v cohousingu diverzifikovalo sociální a ekonomickou strukturu jeho obyvatel a došlo tak k proměně od „doktorského“ bydlení, kde typicky bydlely dvoupříjmové rodiny s dětmi, k bydlení, v němž se setkávají různé generace, jednotlivci, rodiny s různým počtem dětí, s různými příjmy. Další změnou prošla velikost komunit, oproti prvním realizacím v 70. letech jsou současné komunity zhruba poloviční. V Dánsku se v současnosti jedná o dobře

rozvinutou formu bydlení. Tento model odpozorovali i klasičtí komerční developéři. Prvky dokreslující pocit komunity využili při výstavbě kondominií, ve kterých do té doby dbali především na zajištění co největší individuality na co nejmenším prostoru.

Výhody společného žití, jako například občasně společné večeře, obyvatelé Dánska zavádějí i do svých běžných životů. V tomto případě je však těžké vyhodnotit, zda inspiraci nacházejí přímo v cohousingu nebo je k takové jednání jednoduše odpovědí na sociální a ekonomickou realitu.

Cohousing ve Švédsku

Ve Švédsku byl obnoven model z 30. let 20. století - kollektivhus - model bydlení se službami. Idea souvisela s technologickým pokrokem, který se objevil s nástupem industrializace v evropských zemích. Lidé se snažili využít nových technologií mimo jiné i v sektoru bydlení. Vývoj technologií umožňoval provádění práce ve větším měřítku, na což reagovala myšlenka umístění velké kuchyně do obytného domu, ze které by se jídlo distribuovalo do jednotlivých bytů. Ve Stockholmu byl v letech 1905 – 1907 takto postaven obytný dům Hemgården, v němž centrální kuchyň nahrazovala vybavení v bytech (Vestbro 2008).

Dalším z impulsů, které vedly k znovuotevření myšlenky společného bydlení, byla potřeba zredukovat domácí práce pro ženy, které zároveň docházejí do zaměstnání (Jung shin choi 2004). Ve Švédsku se ve 40. letech 20. století začínaly utvářet kolektivní domy, kde se k vaření přidávají další služby - především hlídání dětí. Toto rozvinutí myšlenky kolektivních domů bylo spojeno s hnutím za osvobození žen - Women's Liberation Movement, které se inspirovalo sovětským modelem komunálního bydlení z 20. let 20. století (Vestbro, 1998). Prvotní model byl postaven na placených službách, aby byly ženám usnadněny domácí práce. Hnutí později ztratilo na významu. Až se společenskou přeměnou v 60. letech bylo opět přijatelné, aby žena chodila do zaměstnání a děti posílala do mateřské školy. V roce 1979 ožila myšlenka kolektivního bydlení a model placených služeb by přetvořen na model sdílení práce, jenž vycházel z Dánského příkladu cohousingu (Jung Shin Choi 2004).

Během 80. let a na začátku 90. let 20. století bylo založeno kolem 50 cohousingových jednotek. Po roce 1990 byl ve Švédsku vyvinut nový typ cohousingu, nazývaný senior cohousing, který je primárně určen pro lidi starší čtyřiceti let, kteří už se nemusejí starat o své děti. Tento model řeší negativních důsledků demografického stárnutí populace intenzivněji než modely dřívější, kdy v diverzifikovaném cohousingu byla část jednotek vyčleněna pro starší lidi. V roce 2006 byl švédskou národní asociací

Kollektivhus NU zaznamenáno 42 budov, které fungují na principu cohousingu, uplatňují sousedskou spolupráci a rozdělení práce mezi ženy a muže. Třicet z nich je vlastněných obecními společnostmi (neziskoví developeři), šest je ve společném vlastnictví a šest má speciální vlastnické formy. (Vestbro 2008). Velké procento cohousingů ve vlastnictví obecních bytových společností a řešení bytové situace seniorů skrze cohousing značí značný sociální potenciál švédského modelu cohousingu.

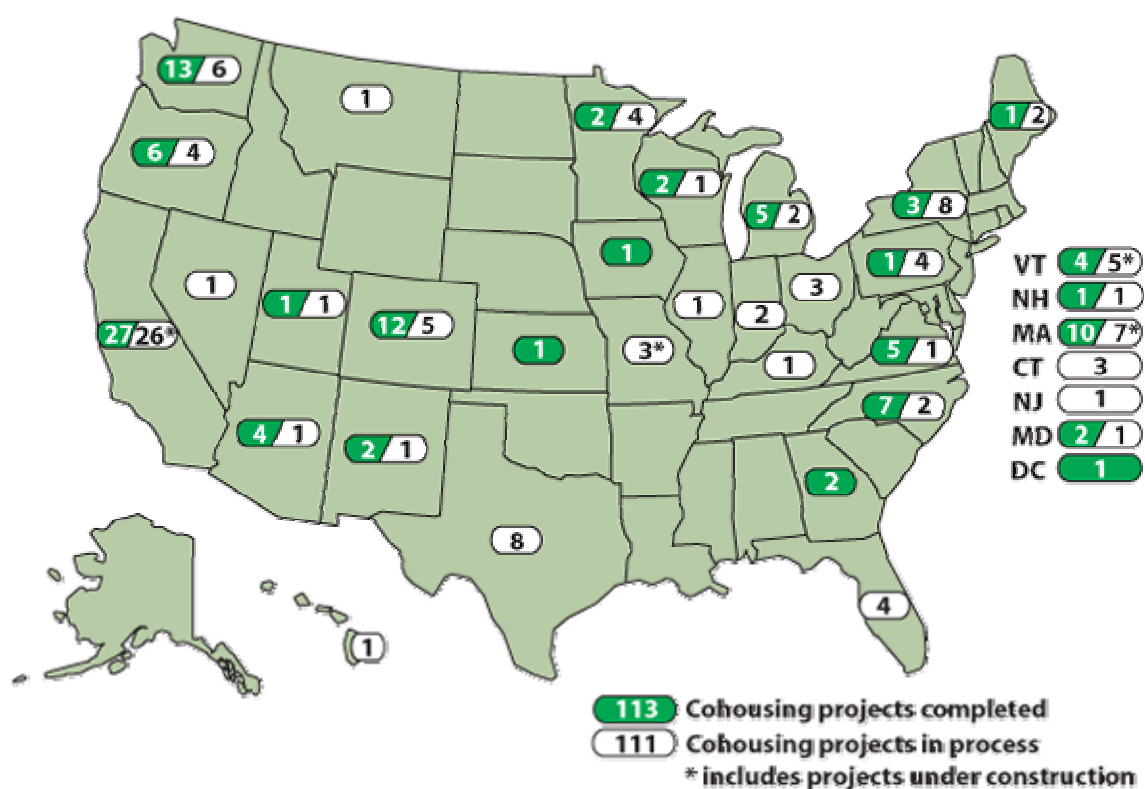
Cohousing ve Spojených státech amerických

Do USA byl cohousing poprvé uveden v roce 1986 architekty McCamantovou a Durretem. Východiskem byl dánský model cohousingu s připomenutím vzorce početné americké domácnosti patrným do počátku 20. století (McCamant, Durrett 1994). Ve 20. století se americký životní styl proměnil, došlo k nárůstu počtu aut, trendu vystěhování z města na předměstí a rozšíření obytné plochy pro jednu rodinu. Cohousing na tyto jevy reagoval ve smyslu zahuštění zástavby a silnější sousedské propojenosti. První cohousingový projekt byl dostavěn v roce 1991. Během následujících dvaceti let se tato forma vyvíjela, rozšířila po americkém území a rozdělil se na různé modely.

Do roku 2006 bylo založeno 60 cohousingů ve 37 státech USA a desítky dalších jsou zakládány. Některé z amerických cohousingů jsou utvořeny způsobem retrofit, do klasické zástavby jsou až zpětně implementovány architektonické principy cohousingu. Budovy jsou propojeny společným prostranstvím a jsou odstraněny ploty. Kromě přetváření fyzického prostředí se reorganizují i sociální možnosti, dělí se péče o děti, pořádají se společné večere atd. (Huneke 2005). Dalším specifickým amerického cohousingu je zadavatelské měřítko. Vedle utváření cohousingu budoucími residenty, cohousing zakládají developoreské společnosti, neboť v komunitním způsobu bydlení spatřují komerční potenciál. Developer zajistí výstavbu, propagaci; provoz cohousingu zůstává v rukou rezidentů, jak určují základní principy cohousingu.

Na mapě (Obr. 4) je dobře patrné rozmístění cohousingu v USA, kde převažuje umístění projektu na západním pobřeží. V Kalifornii se nachází 42% cohousingových komunit (Williams 2008).

Obr. 4: Rozmístění cohousingu v USA

Zdroj: Freiermuth 2008

2.3. Cohousing jako součást nového urbanismu

Cohousingovou formu bydlení je možné považovat za podmnožinu hnutí nový urbanismus - *new urbanism* (Torres-Antonini 2001, cit. v Williams 2005). Tedy přístupu v městském plánování, který klade důraz na ekologii a urbanistické řešení vybízející k setkávání obyvatel a který je považován za odpověď urban sprawlu v severní Americe (The Dictionary of Human geography 2008). Je to jedna z udržitelných forem zástavby, která vychází z tradičních principů zástavby, reaguje tak na zástavbu suburbů a vyhledávání vnitřních měst (Jabareen 2006). Nový urbanismus však obecně neurčuje typ bydlení a neřeší utváření komunity. Ukazuje, že vnější uspořádání může pozitivně ovlivnit míru sociální interakce; čím funkčně diverzifikovanější místa, tím více se v nich obyvatelé pohybují pěšky, tím více dochází k sociální interakci. Stejně tak jako uplatnění forem z nového urbanismu může vést k vylepšení cohousingu, tak zkušenosti z cohousingu mohou být využity při plánování rozvoje měst a suburbů jako možnost hlubšího propojování komunit (Williams 2005).

Nový urbanismus vychází z teorie prostorového determinismu v městském plánování, která tvrdí, že sociální chování lidí, tedy i interakce mezi jednotlivými lidmi, jsou ovlivněny prostředím, ve kterém se pohybují (Taylor 1998). Nový urbanismus tuto tezi vztahuje na městské prostředí, kde je ovlivňujícím prvkem především uspořádání

zástavby, rozmístění ulic, občanské vybavenosti a zeleně. Nový urbanismus se odklání od tvoření měst, kde je měřítkem auto, jako je tomu v postindustriálním urbanismu, který přinášel větší možnosti mobility a v důsledku toho i větší nestálost společnosti (Katodrytis 2005). Oproti tomu nový urbanismus přináší vyšší hustotu zástavby. V souvislosti s předchozím stylem zástavby se nový urbanismus chápe jako lék na neduhy narůstajících předměstí a jako návrat k v Americe uctívanému obrazu úzce propojené komunity. Jarvis však odmítá názory, že „jen pouhá blízkost a společné prostory vedou k větší spolupráci mezi obyvateli“ (Jarvis 2011, s. 574).

2.4. Migrační motivace

Rozvoj cohousingu je determinován dostatečně silnými motivačními faktory pro to, aby se obyvatelé přestěhovali ze stávajícího místa bydliště. Faktory rozdělujeme na ty, které přispívají k rozhodnutí opustit určité místo (push faktory) a ty, které motivují výběr nového bydlení (pull faktory) (Golledge, Stimson 1987). Nalezení motivačních faktorů, které podporují přestěhování do cohousingu ve fungujících zahraničních systémech, je výchozím činitelem pro studium migračních motivací v případě cohousingu v České republice. Definování motivací je podmíněno druhem a místem zástavby využitě v jednotlivých projektech. Rozdělíme-li modely cohousingu na dánský a švédský, vyplynou nám dvě skupiny motivací.

Základní motivací společnou pro oba typy cohousingu může být samotná potřeba po bydlení, reakce na anonymitu města, potřeba identifikovat se s komunitou sousedů. Aspekty sociální a ideologické, tedy snaha vymezit se individualizací, podporují motivaci stejnou měrou jako aspekty ekonomicko-pragmatické (Mabardi, Jouret 1984). Za obecné pull faktory tak označujeme potřebu pospolitého života v komunitě, zefektivnění chodu domácnosti, ekonomické a v současné době i ekologické výhody. V případě senior cohousingu se přidává možnost stárnutí doma, výpomoci s ohledem na možné negativní jevy doprovázející proces stárnutí.

Uvažujeme-li dánský typ cohousingu v příměstské zástavbě, lze nalézt styčné body s motivacemi, které se běžně uvádějí v souvislosti se stěhováním do zázemí měst - suburbanizací. Důvodem k odstěhování z města je nespokojenost s kvalitou života, zvýšení cenových hladin či kriminality (Touček, Kunc, Vystoupil 2008) a touha po bydlení v rodinném domě. V případě cohousingu se pak přidávají pro tuto formu specifické faktory zmíněné výše. Ve švédském modelu - a obecně v cohousingu typu obytného domu ve městě - se k obecné motivaci, kterou je touha po intenzivnějším sociálním kontaktu, přidává předpoklad dobré dostupnosti veřejné dopravy a kvalitní občanské vybavenosti.

Motivace ke stěhování do cohousingu se dají přiřadit k několika kategoriím faktorů vedoucím k migraci, které definovali Clark a Onaka. Patří mezi ně faktor bydlení (prostor, náklady, vlastnický vztah, kvalita/design), faktor sousedského prostředí a faktor dostupnosti (Clark, Onaka 1983, cit. v Kopečná, Špačková 2012). Cohousingové skupiny také často laborují s měnícím se životním cyklem; nejčastěji cohousing zakládají lidé, kteří se nacházejí ve stejné pozici životního cyklu (rodiny s malými dětmi nebo rodiny, ve kterých se děti již osamostatnily). Podobná pozice v životním cyklu totiž vyúsťuje v podobné preference. Což bylo patrné zvláště z počátku vývoje cohousingu, kdy převažovaly projekty, do kterých se stěhovali lidé stejného sociálního postavení. Jedním z důvodů byly nároky na finanční zajištění jeho obyvatel. Postupem času se sociální složení diverzifikovalo. S možností pronájmu obytné jednotky se bydlení v cohousingu otevřelo lidem z rozdílného sociálního prostředí. Novou motivací pak může být možnost bydlet v co nejrozličnější komunitě lidí.

3. Zdroje informací a metody výzkumu:

Předmětem výzkumu je téma nacházející se na pomezí vědních disciplín jako je sociologie, architektura, ekonomika bydlení a sociální geografie. Chceme-li v sociálních vědách prozkoumat procesy, které nejsou široce rozvinuté, nabízí se využití metod spíše kvalitativních než kvantitativních (Hendl 2005). Při studiu většího množství případů a možnosti zajištění širokého výzkumného vzorku se používají metody kvantitativní. V případě tématu cohousing, minoritní formy bydlení, vede malé množství případů k využití metody kvalitativní. Hendl (2005) uvádí jako jedno z pozitiv kvalitativního výzkumu schopnost reagovat na místní situace a podmínky. V případě této práce se zaměřím na podmínky cohousingu v České republice.

Kvalitativní výzkum se opírá mimo jiné o mapování zahraniční odborné literatury, v Česku se téma cohousingu objevilo teprve před několika lety a zatím se mu žádná česká odborná publikace nevěnuje. Zahraniční materiály však nepostihují specifický vývoj jevu na našem území, proto jsem se obrátila k internetovým zdrojům a k článkům popularizačním. Součástí práce se tak stala kvalitativní analýza internetových zdrojů.

Informace jsem doplnila z přednášek, které vedly architektky se zkušenostmi jak se zahraničním cohousingem, tak s tím českým, neboť se mu v poslední době dává čím dál více prostoru na fakultě architektury na pražském ČVUT⁴, se kterou architektky

⁴ Například ateliér Kouhout Tichý, který se zaměřuje na *community oriented design*

spolupracují. Veronika Bešťáková je navíc jednou z tvůrkyní stránek cohousing.cz. Přednášky pro veřejnost o Dánském a Švédském cohousingu se uskutečnily 6. a 27. února 2012 v Městské knihovně v Praze. O dánském cohousingu přednášela Ing. arch. Jana Kubcová a Ing. arch. Veronika Bešťáková, o švédském Ing. arch. Jana Zezulová společně s Ing. arch. Veronikou Bešťákovou. Z přednášek bylo možné získat informace nejen o cohousingu v zemích uvedených v popisu přednášek, ale i o cohousingu českém.

Výchozím zdrojem informací pro zmapování vývoje a současnosti cohousingu v České republice jsou stránky www.cohousing.cz, které jsou založeny jako informační portál českého cohousingu, kde se autorky (Veronika Bešťáková, Ivana Hlobilová, Anita Michajluková) snaží zachytit veškeré dění spojené s cohousingem v České republice. Na stránkách lze nalézt základní přehled aktivit a skupin spojených s cohousingem, výpis stručné historie, informace o přednáškách a konferencích na téma cohousing.

Pro mapování byly využity i další internetové zdroje, především stránky jednotlivých projektů, kde jsou podrobněji popsány veškeré aktivity související s daným projektem. Využití moderních možností komunikace je pro cohousing typické. Přiblížení projektu k širší veřejnosti pomocí internetových stránek přispívá k nalezení vhodných partnerů a tím k zefektivnění procesu realizace bydlení. Vycházela jsem z tohoto předpokladu a zanedbala možné projekty, které se nedaly vyhledat pomocí internetových služeb.

V druhé části výzkumu jsem rozšířila poznatky o řízené rozhovory. Metoda řízených rozhovorů se jevila jako vhodná právě pro ojedinělost tématu. Dotazníkem by se nedala postihnout celá škála odpovědí, ani přísně strukturovaným rozhovorem, proto byla využita metoda semi-strukturovaného interview, které nabízí přesahy do doplňujících témat a dává prostor ochotě dotazovaného vyjevit co nejvíce podrobností k danému tématu (Miovský 2006).

Na základě informací získaných předešlým mapováním jsem oslovila aktéry, kteří se zapojili do vývoje českého cohousingu. Rozhovor mi poskytli František Cihlář a Tomáš Hajzler, kteří se podíleli na snaze založit jednu z prvních cohousingových skupin. Při dotazování jsem si kladla za cíl zjistit, jaké jsou hlavní motivace při uvažování o stěhování do cohousingového způsobu bydlení v České republice. Jestli a jaké lokalizační preference se projeví při zakládání projektu. A jaké překážky byly příčinou nedokončení projektu.

4. Cohousing v České republice

Empirická část se zaměřuje na studii cohousingu v rámci České republiky. V první části mapuji prozatímní vývoj cohousingu od prvních zmínek, přes první snahy o vytvoření cohousingové komunity až po současný stav. Součástí mapování bude výčet a popis komunit, které se formovaly za účelem založení cohousingu. Tyto poznatky doplním ve druhé části o informace, které jsem získala pomocí rozhovorů se členy skupiny usilujících o založení prvního českého cohousingu. Poznatky z výstupů z obou částí pomohou nalézt odpovědi na otázky, které si pokládám v úvodu práce, tedy zjištění motivací, které ke cohousingovému způsobu bydlení vedou. Dále zjišťuji, jaké překážky byly důvodem nedokončení projektu a zda se dají vymezit obecné bariéry znesnadňující v českých podmínkách založení cohousingu. Z výstupů budu dále usuzovat, jaká varianta cohousingu se může v Česku nejspíše rozvinout a s jakými urbanizačními procesy by souvisela.

4.1. Historické souvislosti

V České republice se cohousing začíná objevovat až v posledních letech. Po prvních pár zmínkách, kdy na cohousing odkazovaly články zabývající se tímto nebo podobným typem bydlení v zahraničí a které byly publikované v běžně dostupném tisku, byl výrazným impulsem pro uvedení cohousingu do širšího povědomí příjezd architekta Charlese Duretta v roce 2008. Charles Durett je významným propagátorem myšlenky cohousingu, stál u jeho zrodu ve Spojených státech a dále se věnuje propagaci cohousingu i jinde ve světě.

V roce 2009 byl spuštěn informační portál www.cohousing.cz, který má sloužit jako platforma pro sběr informací o aktivitách vznikajících na našem území a kde autorky poskytují odborné rady pro lidi, kteří by chtěli cohousing chtěli založit. Zkušenosti čerpají především z cest do zahraničí⁵. Ve stejném roce spouští webové stránky první český cohousingový záměr, projekt s názvem „Kde Domov můj“. Další projekty vznikají na Moravě – Těšíkovská bydlina a 9 pramenů. Prvky cohousingu přebírají do svých plánů i některé developerské společnosti. Uvádím projekty Alfarezidence společnosti Metrostav Development a Zahrada V Lysé nad Labem společnosti MS development.

Z dostupných zdrojů je patrné, že zatím žádný z projektů nebyl dokončen. Zkušenosti ze zahraničí napovídají, že proces uchycení cohousingu v dané zemi je

⁵ V roce 2009 navštívily rakouský cohousing Lebensraum dokončený v roce 2005, cohousingy v Holandsku, workshop Creating Cohousing v Tresholdu ve Velké Británii.

poněkud zdlouhavý. Hovoří se až o době deseti let (Kubcová, Bešťáková 2012) než se myšlenka cohousingu usadí a přizpůsobí místním podmínkám.

4.2. Projekty cohousingu v Česku

Ačkoliv nebyl žádný projekt zatím dokončen, existují v České republice projekty rozpracované a některé také předčasně ukončené. Do výčtu cohousingových projektů byly zařazeny takové, které naplňují základní principy cohousingu nebo tyto principy naplnit zamýšlejí. Z tohoto důvodu bylo potřeba eliminovat jiné druhy komunitního bydlení, jako jsou ekovesničky, gated communities či drobné komunity spojené určitou ideologií nebo náboženstvím. Takové druhy mohou mít s cohousingem společný komunitní ráz či jsou založené na výpomoci, na šetrnosti k přírodě a samozásobitelství, ale všechny cohousingové principy nesplňují. Jak vysvětluje Veronika Bešťáková v článku „Cohousing – přirozeně ekologické bydlení“ (Nováková 2011, nečíslováno): „Cohousing nelze zaměňovat s konceptem ekovesniček, které jsou na udržitelné bydlení primárně zaměřeny. Ekologie se ale postupem času dostala do hlavní vize většiny cohousingových skupin. Komunity nově vzniklé cca po roce 2000 už často mají promyšlenou ekologickou strategii. V první řadě tím, že cohousing přirozeně podporuje blízkost lidí, a tedy i blízkost jejich domů. Automaticky ponechává velkou část pozemku nezastavěnou, nejlépe v původním stavu.“

Je také potřeba vyřadit princip, který se v České republice objevil v 50. letech 20. století. V té době byl postaven v Litvínově Koldům, který měl naplnit utopistickou vizi sociálního a kolektivního bydlení (Zuzaňáková 2006). Podobné vize byly předobrazem cohousingu ve Švédsku. Od cohousingu se liší v několika směrech – výstavba je řízena shora, komunita se nevytváří vlastní iniciativou, individuální jednotky nejsou plně vybaveny, domácnosti se nepodílí na chodu souboru, ale jsou jim poskytovány profesionální služby.

Na pomezí se vyskytují developerské projekty pracující s prvky cohousingu. V případě amerického cohousingu je cohousing vytvořený iniciativou developerské společnosti stejně četný a přijímaný jako ten vytvořený od základu budoucími rezidenty. V České republice se objevilo několik developerských projektů, které v návrzích využívají prvky vedoucí k větší interakci obyvatel. Příklady tohoto směřování jsem mapovala a popisuji, do jaké míry se projekty můžou s cohousingem ztotožnit.

Při výčtu jednotlivých projektů jsem zaznamenávala jejich umístění, jaké pohnutky je k založení vedly. Dále jsem mapovala, v jaké fázi se projekt nachází, jaké základní a nadstavbové prvky u projektu můžeme vypořádat. Seznam projektů je

rozdělen na dvě části - cohousingové projekty založené takzvaně zdola účastníky projektu a na příklady developerských projektů s prvky cohousingu.

Kde Domov můj je názvem prvního českého projektu cohousingu, který zakládal Tomáš Hajzler se svojí ženou, k projektu také vytvořil webové stránky se stejným jménem. Manželé byli od roku 2008 s cohousingem seznámeni a tímto směrem chtěli své bydlení profilovat. Na začátku roku 2009 se za účelem prostudovat problematiku cohousingu vydali do USA. Po návratu se k nim přidali další lidé a začala se utvářet první skupina se zájmem o cohousing. Iniciátoři projektu, manželé Hajzlerovi, se v roce 2010 rozhodli původní skupinu opustit, skupina dále pokračovala pod jménem Český cohousing.

Hajzlerovi si vytyčili nové vize, které chtěli po odchodu z původní skupiny v cohousingu naplnit. Po narození dcer upustili od řešení otázky bydlení zdlouhavým formováním cohousingu a rozhodli se pro nastěhování do developerského projektu Zahrada v Lysé nad Labem. S tímto projektem Tomáš Hajzler i spolupracoval. Pomocí příspěvků na jejich webových stránkách propagoval myšlenku sousedské interakce. Ale i od tohoto záměru nakonec odstoupili a definitivně zvolili jiný developerský projekt Modřanský háj, který vzniká v Komořanech. Pomocí svých stránek o něm informují a doufají, že se do projektu budou stěhovat lidé s podobnými potřebami intenzivní sousedské interakce.

Manželé Hajzlerovi, po zkušenostech s městským a příměstským bydlením chtěli dát přednost „variantě vybrat si sousedy. S nimi potom vybudovat něco, co bude stavět víc na přirozených principech lidského života než na snaze “splnit si sen o vlastním bydlení”“ (Hajzler 2010, nečíslováno). Přesná lokalita pro projekt nebyla vybrána, vizí zakladatelů bylo oproštění se od přílišné závislosti na osobním automobilu, zdravější ovzduší než přímo ve městě (tedy v Praze) a přitom dobrá občanská vybavenost. Z nadstavbových prvků byla plánovaná ekologická šetrnost.

Český cohousing⁶ je skupina, která od roku 2010 po odchodu Tomáše Hajzlera a dalších, pokračovala původním záměru projektu Kde domov můj. Do konce roku 2011 se skupina scházela za účelem příprav pro vybudování cohousingového,bydlení, ale v současné době je projekt pozastaven.

⁶ Informace z internetového zdroje <http://www.maitrea.cz/cesky-cohousing>

V době fungování projektu měla skupina 5 stálých členských jednotek (rodin a jednotlivců). Převážná část členů pocházela z Prahy a Středočeského kraje. Složení odpovídalo i plánované umístění projektu v hodinové dojezdové vzdálenosti od Prahy, k definitivnímu výběru pozemků však nedošlo. V projektu se plánovalo s vybudování souboru obytných jednotek, přibližně pro 20 rodin, a společenského domu. Hlavní principy projektu odpovídaly principům cohousingu, nadstavbovými byla udržitelnost, ekologie a soběstačnost.

Těšíkovská bydlina⁷ je původně vícegenerační rodinný obytný komplex, do kterého se přistěhovala rodina známých majitelů. Přirozeně začali naplňovat principy komunitního bydlení s důrazem na společnou péči o dům a zahradu a na společné aktivity. V roce 2011 se skupina rozhodla přetvořit své soužití v cohousing, členové skupiny se na toto téma zúčastnili workshopu. K původním třem rodinám se připojily další dvě. Od té doby projekt dotváří, nastavují stanovy a čekají, že se skupina rozšíří o další zájemce. Za účelem dotvoření sousedského bydlení v cohousing založili občanské sdružení Těšíkovská bydlina. Cílem budoucího cohousingu je princip trvale udržitelného rozvoje, samozásobování a permakultury.

V tomto případě nebyl proces zakládání cohousingu standardní. Přetvoření už existujícího obytného souboru na cohousing je jednou z možností, kterou nacházíme například ve Spojených státech, takový cohousing se označuje jako retrofit model (Williams 2008). Lokalita je pevně daná, Těšíkovská bydlina se nachází v lesním prostředí v katastru obce Těšíkov vzdálené 10km od města Šternberk a 25km od Olomouce.

9 pramenů⁸, další z projektů, který směřuje cestou vědomého aktivního sousedství. V současnosti má k finální realizaci asi nejbližší z výše uvedených. Projekt je realizován v blízkosti Starého Jičína a je poměrně úzce vyprofilovaný. Vizí projektu a jeho zakladatele Martina Martocha je vybudování takové zástavby, která by dodržovala principy trvale udržitelného rozvoje. Snahou je, aby se v tomto cohousingu vytvořilo vzdělávací centrum, účastníky projektu by proto měli být lidé pohybující se v oboru vzdělávání. Dále by chtěli zapojit farmářskou rodinu a tím by cohousing mohl plnit funkci samozásobitelskou. Pro příklad nastavení cohousingu přidávám jako přílohu (Příloha 1) stanovy občanské společnosti, která cohousing 9 pramenů utváří.

⁷ Informace z internetového zdroje <http://www.bydlina.cz/>

⁸ Základní informace o projektu byly čerpány z rozhovoru Jana Horčíka se zakladatelem projektu Martinem Martochem (Horčík, J. (2012): ROZHOVOR: o projektu přírodního co-housingu 9 Pramenů).

Zakladatel s manželkou pocházejí z vesnického prostředí a lokalita venkova byla jedním z jejich požadavků. Mají zajištěnou část z pozemků, se kterými počítají do budoucna pro stavbu. Na letní měsíce roku 2012 naplánovala skupina započítání první fáze výstavby, ve které by se mělo postavit celkem sedm domů. Od prvních zájmů o pozemky uběhly k červnu roku 2012 čtyři roky. Projekt má už stanovená určitá pravidla, dbá na velkou míru svépomoci při výstavbě, na co nejnížší náklady jak s výstavbou, tak při provozu, zásadní je i ekologické nastavení.

Developerské projekty

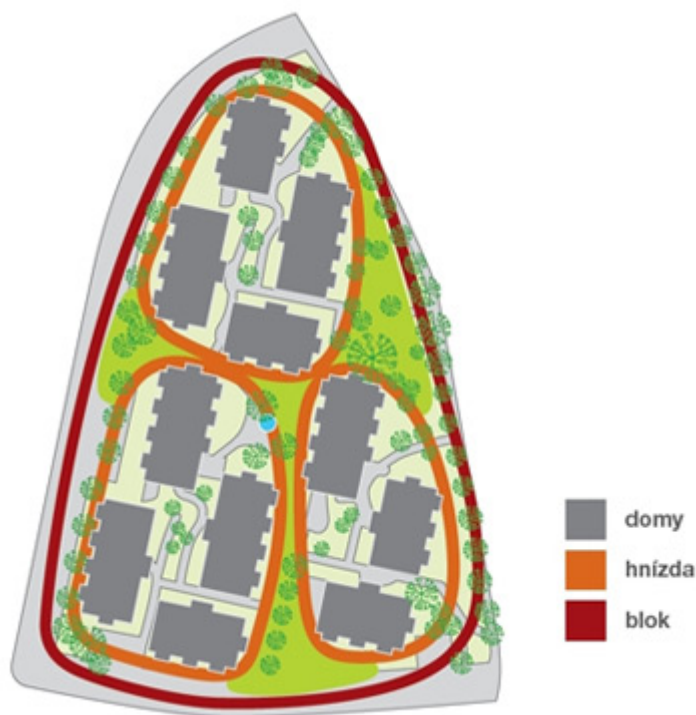
Zajímavé výsledky přineslo šetření mezi zákazníky společnosti FINEP⁹: „23 % z nich si pořizuje nové bydlení také kvůli špatným sousedům. Přitom v roce 2008 byly problematičtí sousedé důvodem k přestěhování pro 19 % zákazníků.“ (TZ společnosti FINEP 2009, nečíslováno). Mluvčí společnosti FINEP Pavla Temrová dodává: „Vztahy se rok od roku vyostřují. Lidé chtějí stále více soukromí a odmítají dělat kompromisy.“ (TZ společnosti FINEP 2009, nečíslováno) Na základě tohoto prohlášení lze uvažovat, že budou developerské projekty směřovat k zajištění co největší separace od sousedů. Existují i takoví developeři, který chtějí zákazníky přilákat opačným přístupem a ve svých projektech deklarují takové architektonické uspořádání a umístění služeb, které povede k větší sousedské interakci. Takovým řešením se přibližují principům cohousingu, otázkou je, zda se v konečné realizaci zmiňované prvky opravdu vyskytnou. Pro příklad zhodnotím dva z projektů, ve kterých měl být zapojen princip sousedské provázanosti.

Alfarezidence, je projekt, který vzniká v Praze na Žižkově v lokalitě Na Vackově. Principem, který je společný této zástavbě a cohousingu je architektonické rozdělení prostoru. Parkování je odvedeno na okraj areálu a do podzemních garáží, tím je mezi domy vytvořen prostor pro volný pohyb obyvatel. Soubor domů je rozdělen do tří shluků, které jsou koncipovány pro 100 - 120 lidí, což je podle Ing. arch. Michala Kouhoutu jednoho z autorů projektu „limitní hranice, ve které se mají lidé šanci napřímo po sousedsku domluvit“ (Kohout . Rozdělení prostorů do tří podob – veřejné, poloveřejné, soukromé -je dalším pojítkem s řešením prostoru v cohousingu. Veřejný prostor je mezi domy v celém areálu, poloveřejný mezi domy v jednotlivých shlucích (Obr. 5). Poloveřejný prostor je koncipován jako obytný dvůr, ke kterému patří klubovna, v těchto místech mají obyvatelé dobrou možnost sousedské interakce. Zároveň objekt nabízí velkou míru soukromí v jednotlivých bytech.

⁹ developerská společnost

Z hlediska architektonického projekt splňuje principy užívané v cohousingu. Avšak developerský záměr nepočítá s přímou participací obyvatel na chodu objektu, společenství. A není jisté, zda se komunitní společenství v souboru utvoří. Proto nemůžeme projekt v této fázi za cohousing označit.

Obr. 5. Projekt alfarezidence - Jiran Kohout architekti a 4a architekti

Zdroj: <http://www.alfaresidence.cz>

Zahrada v Lysé nad Labem, tento projekt je na stránkách developerů (www.zahradatojezivot.cz) označován jako projekt „udržitelného spoluzití“. Z propagačních materiálů je patrné, že se snaží zaujmout zákazníky, pro které jsou sousedské vztahy hodnotné. I v případě Zahrady architektonické uspořádání poskytuje prostory k podpoře setkávání. Mezi domy v souboru je prostor řešený parkovou úpravou se zelení, lavičkami. Doprava je z tohoto prostoru vyčleněna. Ke společnému využívání dále projekt nabízí prostory klubovny v každém domě, kde si mohou hrát děti, mohou se zde scházet obyvatelé. Větší propojenost obyvatel poskytne připravovaná intranetová síť, jakási intranetová nástěnka pro komunikaci mezi obyvateli.

Ačkoliv se developer snaží podnítit zapojení obyvatel do vytváření prostředí ještě před jejich nastěhováním do souboru, tak ani tento projekt nemůžeme označit za cohousingový. V projektu je sice počítáno s výměnou služeb mezi obyvateli, ale také splaceným poskytováním služeb jako je například hlídání dětí. Principem cohousingu je

přítom vzájemná nezištná výpomoc. Od klasického cohousingu se projekt odklání také tím, že si obyvatelé své budoucí sousedy nevybírají ani předem neurčují pravidla společného soužití.

4.3. Studie cohousingového projektu „Kde domov můj“

Na následujících stránkách se věnuji podrobnější analýze cohousingového projektu, který se v České republice začal realizovat jako první. K plné realizaci nakonec nedošlo. Pomocí rozhovorů proto sleduji důvody, které k nedokončení projektu vedly, dále motivace, se kterými členové projekt zakládali. Mapuji projekt z hlediska sociálního - jaký druh lidí, v té době neznámá, vize přitahovala, z jakého prostředí a s jakými nároky na lokalitu. Cílem hlubší analýzy prvotního českého cohousingového projektu je zaznamenat a pochopit procesy, které formovaly vývoj cohousingu v českých podmínkách.

Díličními body analýzy bylo zjištění, jak se o cohousingu členové skupiny dozvěděli, odkud pocházely první informace o tomto fenoménu. Jaký typ cohousingové zástavby se měl v projektu zobrazit, jaké konkrétní řešení a vize chtěli v projektu nastavit. Zda byli hlavními motivačními faktory pro stěhování pull faktory cohousingu nebo push faktory ve stávajícím bydlení. S jakými překážkami se projekt po dobu existence potýkal. Zajímalo mě konkrétní řešení projektů, jak řešili např. otázku dojíždění, práce, či financí.

První informace o cohousingovém způsobu bydlení či spíše o podobném typu komunitního bydlení se k veřejnosti dostaly skrze popularizační články v běžně dostupných médiích. Nemuselo jít přímo o články o cohousingu; jednalo se i o takové články, které se nějakým způsobem dotýkaly myšlenky pospolitého sousedského života. Tato myšlenka se objevuje i v jiných komunitních společenstvích, a tak se o cohousingu dozvěděli lidé, kteří se snažili najít nové informace o komunitním způsobu života. Cohousing pak zvolili jako nejvhodnější formu komunity. Potvrzuje se, že nejobsáhlejším zdrojem informací byly internetové portály.

Nutná počáteční aktivitu spojenou s dohledáváním těchto informací je známkou vážného zájmu o komunitní způsob života a o hledání jeho nejvhodnější varianty, což oba respondenti potvrzují. Tomáš Hajzler mluví o návratu k fungujícím sousedským komunitám. František Cihlář akcentuje komunitu jako prostředí, ve kterém by chtěl žít. Hlavní motivaci k založení cohousingu shrnuje touha žít neizolovaně od lidí.

Volba cohousingu jakožto formy komunity pak byla podmíněná jeho základním principem - kladením důrazu na zachování soukromí jedince a zajištěním jeho

individuálních potřeb. Dalšími důvody, které podpořily iniciativu založit cohousingový projekt byly výhody, které měl cohousing přinést a které v českém prostředí nebyly běžné – sdílení vybavení a s tím spojenou možnost pořízení si kvalitnějších (a dražších) výrobků. Členové skupiny se shodli, že by chtěli v projektu pracovat s pojmy jako je ekologie, udržitelnost, soběstačnost a zapojení permakulturního hospodaření.

Dřívější nedostatek informací však vedlo k odlišným představám o fungování komunity. Tím v projektu docházelo ke konfrontaci rozdílných zájmů a vizí. Jedním ze sporných bodů bylo, jaké složení lidí bude v komunitě zastoupeno. Nabízelo se buď co nejrozmanitější sociální zastoupení, nebo naopak co nejstejnorodější. První z variant by odpovídala současným trendům, které jsou patrné ve světovém cohousingu. Diverzifikaci komunity přispívá nastavení legislativy, která dělá cohousing dostupný lidem s různým sociálním postavením (McCamantová, Durrett 1994). V Česku takové legislativní nastavení neexistuje a, jak se ukázalo, finanční zátěž na pořízení bydlení by byla pro některé členy neúnosná. Různorodé složení skupiny také ústilo v příliš rozdílné vize. Tím, že byl projekt ve své době ojedinělý, setkali se v něm lidé, kteří by při bohatší nabídce cohousingových projektů mohli lépe uplatňovat své vize. Příliš rozdílné vize nenašly cestu k výslednému kompromisu, který je v cohousingu žádoucí, zvláště jestli je rozhodování ve skupině řešené způsobem konsensu, tedy všeobecnou shodou.

Princip konsensu je v cohousingu využíván nejčastěji. Výhodou je, že se s konečným řešením může každý ztotožnit. Nevýhodou, že se celý rozhodovací proces protahuje a právě časová náročnost, může být další bariérou dokončení projektu. V případě, že členové potřebují otázku bydlení vyřešit rychle, což potřeboval i Tomáš Hajzler, neboť chtěl vytvořit projekt s dobrým sousedským zázemím především proto, aby v takovém prostředí mohly vyrůstat jeho dcery. Oba respondenti se shodují, že projekt kladl velké nároky i na volný čas členů, organizace skupiny, setkávání. Nakonec se všichni členové nepodíleli na zakládání stejnou měrou, což vedlo k rozčarování těch, které stála snaha realizovat projektu více času i sil.

Dalším ze sporných bodů byla lokalizace projektu. Možnost shody narážela opět na různé názory ve skupině. Alternativnější členové si přáli vytvořit projekt v přírodě, „nezávisle na civilizaci“ (Cihlář v rozhovoru, 2012), proklamace soběstačného a samozásobitelského způsobu života však narážely na ochotu vzdát se například zaměstnání, pohodlí. Odchod z Prahy, kde většina členů bydlela, byl jedním

z hlavních témat, které skupina řešila a které se později ukázalo jako jedna ze stěžejních překážek.

V průběhu působení Tomáše Hajzlera v projektu neměla skupina představu o lokalitě žádnou. On sám ji má ale poměrně jasnou: „Nepatřím mezi pole, já jsem z malého města, což mně vyhovuje, já potřebuju město, kavárny, lidi, šrumec, aby to nebylo smradlavý a špinavý jako je třeba Praha. Aby bylo možný chodit pěšky. Abych mohl vypadnout, zahradničit.“ (Hajzler v rozhovoru, 2012). Tato slova by potvrzovala předpoklad zasazení cohousingu do dánského modelu. Rozdílnost preferencí v celé skupině však takové závěry neumožňuje.

O rozmanitosti skupiny svědčil i druh bydlení, ze kterého by se měli do cohousingu stěhovat. Ve skupině byli lidé z panelového domu, kde se sousedy nijak nekomunikovali, ale i z takového, kde dobré sousedské vazby fungovaly, tedy byli motivováni jinými push faktory. Dále ve skupině byli lidé, kteří chtěli stěhovat z rodinného domu v Praze, lidé z vesnice, či z okraje Prahy: poslední zmiňovaní přicházeli s tím, že jim vadí dojíždění, stání v kolonách. Ačkoliv se jako hlavní lokalizační preference jeví odstěhování mimo Prahu, reálně ochota Prahu opustit nebyla u členů skupiny tak silná. Faktory pro setrvání v hlavním městě mohly být specifické požadavky na vzdělání dětí - Waldorfská škola. A i v případě standardního vzdělávání nechtěli rodiče, aby pro děti museli hledat nové umístění.

František Cihlář také objasnil, proč se jim nepodařilo přejít z přípravné fáze do realizace. Skupina se totiž několikrát obměnila. A jak sám říká: „Nakonec to došlo na to, že tam zůstali ti, co neměli moc peněz a za druhé tam zůstali lidi, kteří byli hodně alternativní, pro které nebylo samozřejmostí komunikovat přes internet.“ Někteří odcházeli právě kvůli výše rozebíraným různým představám.

Východiska pro usazení cohousingu v ČR jsou proto, ve srovnání s jinými zeměmi, problematičtější, což je dílem dáno náhledem většiny na komunitní bydlení, o jehož nelichotivý obrázek se postaralo vynucování komunitního života před rokem 1989. Což je jedním z důvodů, proč tato forma bydlení láká spíše alternativněji založené zájemce a tím pak vyvstává problém příliš různorodých vizí skupiny na směřování cohousingu.

5. Závěr

Díky poznatkům získaných mapováním problematiky lze předpokládat souvislost mezi vývojem cohousingu a jeho urbanizačními procesy. Architektka Kubcová už o podobném směřování uvažuje ve svém článku *Je cohousing i českou cestou?* Ukazuje zde cohousing jako alternativu bydlení v příměstských oblastech. Inspiraci vidí v dánském modelu cohousingu, kde je převažující formou jedno či dvoupodlažní zástavba individuálních bytových jednotek v příměstských zónách (Kubcová 2012). Veronika Bešťáková se hlouběji věnuje cohousingu určenému pro starší obyvatele, někdy nazývanému senior cohousing, ale přiklání se spíše k termínu cohousing 40+. V tomto typu cohousingu, který má své kořeny ve Švédsku, vidí možnost, jak se vyrovnat s demografickým vývojem. Považuje ho v českém prostředí za lépe uchytitelný než dánský model, nadto uvádí, že švédský model nevybočuje z legislativního rámce ČR (Bešťáková 2011).

Ačkoliv jsem předpokládala, že v Česku bude při zakládání cohousingu brán zřetel ve velké míře i na umístění projektu, má hypotéza se během výzkumu nepotvrdila. Ze studie je patrné, že účastníci prvních cohousingových projektů vidí motivaci pro to, aby se do cohousingového komplexu sestěhovali, především ve zvýšené míře sociální interakce. Dále jsou zmiňovány principy cohousingu zefektivňující bydlení pomocí sdílení prostředků. Lokalizační preference jsou upozaděny; respondenti se jimi zabývali v podstatě až při samotném rozhovoru a udávali spíše svou individuální představu, než směřování celé skupiny. Směřování Tomáše Hajzlera po odstoupení od projektu *Kde domov můj*, kdy se rozhodl nastěhovat se do developerského projektu v zázemí Prahy, by napovídalo původní úvaze. Toto směřování však nemůžeme zobecnit. K jeho vyvrácení přispívají i odpovědi Františka Cihláře, který se v cohousingových projektech pohyboval delší dobu a uvádí, že v pokročilejších fázích projektu vybírali místo spíše podle vhodnosti pozemku kdekoli v České republice.

Dále můj předpoklad vyvrací umístění projektu *Těšíkovská bydlina*, který se nachází na lesní samotě u Olomouce bez návaznosti na jinou zástavbu. V tomto projektu můžeme objevit určitá specifika cohousingu v ČR. Postupem času se ze sousedského rodinného bydlení stává společenský typ bydlení, kde je kladen důraz na vzájemnou pomoc. Od tohoto typu bydlení projekt postupně směřuje ke společenství na principech cohousingu. Je tedy možné, že se v České republice budou objevovat cohousingy nevytvořené od základu, ale přeměněné z jiných forem bydlení na základě postupné lepší informovanosti o možnostech cohousingu. Tomu také odpovídá

možnost alternativnějšího směřování cohousingu na našem území, což zmiňují oba respondenti. Zatímco v zahraničí o cohousingu uvažuje většinově smýšlející populace, ačkoliv i tam je cohousing zatím stále alternativou k běžné zástavbě, na našem území do komunitního způsobu bydlení směřují převážně alternativně založení jedinci. V obecném povědomí pak panují obavy, zda cohousingový způsob života není spojen se sektářstvím. K negativnímu náhledu na komunitní formy bydlení přispívá v neposlední řadě také averze převážně starší generace k jakýmkoliv jevům spojeným se slovem komunitní, která pramení z politického vývoje před rokem 1989, kdy byla komunitní společnost tvořena shora.

Dalším kritickým faktorem je otázka, zda panuje dostatečná důvěra v model bydlení, který nebyl v českých podmínkách zatím vyzkoušen. Při hodnocení push a pull faktorů docházím k závěru, že v projektu nebyly pro členy tyto faktory dostatečně silné, aby je motivovali k odstěhování ze stávajícího bydliště do cohousingového bydlení.

6. Použité informační zdroje a literatura

BEŠŤÁKOVÁ, V. (2011): Stárnutí obyvatel na panelových sídlištích v Česku: švédský model cohousingu „pro druhou půlku života“. Mezinárodní vědecko-výzkumné kolokvium - workshop studentů doktorského studia Nové vědecké poznatky v oboru architektura a urbanismus: Fakulta architektury ČVUT, Praha, 16.-17. červen 2011 (Vyd. 1.). České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury.

BEŠŤÁKOVÁ, V., KUBCOVÁ, J. (2012): Cohousing – dánská inspirace. Přednáška, Městská knihovna, Praha

CRAIG, H. a kol. (1963): Dějiny anglické literatury I. Státní nakladatelství krásné literatury a umění, Praha, 422 s.

FINEP: Spory mezi sousedy je nejlepší řešit okamžitě. Tisková zpráva [online] [cit. 2012-08-20] Dostupné z: < <http://www.kdechcibydlet.cz/aktualita-480/finep:-spory-mezi-sousedy-je-nejlepsi-resit-okamzite.html> >.

FOURNIER, V. (2008): Escaping from the economy: the politics of degrowth. The International Journal of Sociology and Social Policy, 28, č. 11/12, s. 528 – 545.

FREIMUTH, D. (2008): A 2008 Map of Where Cohousing Communities Exit. [online] [cit. 2012-08-26] Dostupné z: < <http://www.cohousing.org/cm/article/map08> >.

GOLLEDGE, R., G., STIMSON, R., J. (1987): Analytical Behavioural Geography. Croom Helm, New York, 345 s.

HAJZLER, T. (2010): Život ve městě a život v satelitu? [online] [cit. 2012-08-20] Dostupné z: < http://kde-domov-muj.cz/_Blog/Entries/2010/4/11_Zivot_ve_meste_a_zivot_v_satelitu.html >.

HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Portál, Praha, 408 s.

HUNEKE, M., E. (2005): The face of the un-consumer: An empirical examination of the practice of voluntary simplicity in the United States. Psychology & Marketing, 22, č. 7, str. 527–550

JABAREEN, Y., R. (2006): Sustainable Urban Forms; Their Typologies, Models, and Concepts. Journal of Planning Education and Research, 26, s. 38-52.

JARVIS, H. (2011): Saving space, sharing time: integrated infrastructures of daily life in cohousing. Environment and Planning A, 43, č. 3, s. 560–577.

JOHNSON, R. J., GREGORY, D., PRATT, G., WATTS, M. (2009): The dictionary of Human Geography (5th edition), Blackwell Publishing. 1072 s.

JUNG SHIN CHOI (2004): Evaluation of Coitununity Planning and Life of Senior Cohousing Projects in Northern European Countries. European Planning Studies, 12, č. 8, str. 1190

KATODRYTIS, G. (2005): Metropolitan Dubai and the rise of architectural fantasy. Bidoun Magazine, 4.

KOHOUT, M. (2010): Alfarezidence – bydlení je jen začátek. (video) Architekti o projektu. [online] [cit. 2012-08-20] Dostupné z: <<http://www.alfarezidence.cz/cs/o-projektu/lokalita>>.

KOPEČNÁ, M., ŠPAČKOVÁ, P. (2012): Rezidenční stabilita obyvatel pražského zázemí: případová studie Říčany u Prahy. In: Ouředníček, M., Temelová, J. (eds): Sociální proměny pražských čtvrtí. Academia.

KUBCOVÁ (2010): Cohousing a jeho prezentace v ČR. workshop

LIETAERT, M. (2010): Cohousing's relevance to degrowth theories. Journal of Cleaner Production, 18, č. 6, s. 576–580.

MABARDI, J-F., JOURET, P., BERNFELD, D. (1984): L'habitat groupé autogéré au Benelux et en Europe. Louvain-La-Neuve, 184 s.

McCAMANT, K., DURRET, Ch. (1994): CoHousing: A Contemporary Approach To Housing Ourselves. 2. vydání. Ten Speed Press. Oakland, 288 s.

MIOVSKÝ, M. (2006): Kvantitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Grada Publishing, Praha, 332 s.

NOVÁKOVÁ, I. (2011): Cohousing – přirozeně ekologické bydlení. [online] [cit. 2012-08-20]. Dostupné z: <<http://ekolist.cz/cz/zelena-domacnost/rady-a-navody/cohousing-prirozene-ekologicke-bydleni>>.

TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008): Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s.

TAYLOR, N. (1998): Urban planning theory since 1945. Sage publications, London, 192 s.

VESTBRO, D., U. (2008): History of cohousing - internationally and in Sweden. Kollektivhus NU, <http://www.kollektivhus.nu/pdf/colhisteng08.pdf>

WILLIAMS, J. (2008): Predicting an American future for cohousing. Futures, 40, č. 3, s. 268–286.

Příloha 1:

STANOVY občanského sdružení 9 PRAMENŮ o.s.

čl. I

Úvodní ustanovení

1. Název sdružení: 9 PRAMENŮ o.s.
2. Zkratka: 9 PRAMENŮ
3. Sídlem sdružení: Vlčnov 80, Starý Jičín, 742 31

čl. II

Právní postavení sdružení

1. Sdružení je dobrovolné, nezávislé, sdružující členy na základě společného zájmu.
2. Charakter sdružení — sdružení fyzických a právnických osob založené na základě zákona č. 83/1990 Sb.
3. Sdružení je právnickou osobou.

čl. III

Poslání, cíle a činnosti sdružení

1. Posláním sdružení je:
podporovat a prosazovat trvale udržitelný a ekologický život naší společnosti ve všech hlavních oblastech lidských potřeb, do kterých patří především: práce, vzdělávání, zdraví, bydlení, stravování, rodina, přátelé a komunita, finance, oblečení.
2. Cílem sdružení je rozšiřovat a prohlubovat znalosti, dovednosti a morální hodnoty občanů prostřednictvím činností vedoucích k naplňování poslání.
3. Činnosti sdružení:
 - sdružování členů ve společném bydlení, tzv. cohousingu v obci Starý Jičín a/nebo jeho blízkém okolí;
 - provozování bio farmy;
 - pěstování bio ovoce, zeleniny a výroba jiných domácích potravin;
 - ekologický chov domácích zvířat a ryb;
 - pěstování a výsadba stromů, léčivých bylin a jiných rostlin;
 - provozování řemeslných a rukodělných činností;
 - provozování vzdělávacího centra pro trvale udržitelný život;
 - provozování coworking centra - společných pracovních a volnočasových prostor;

- iniciace, rozvoj a správa společného LETS systému (local exchange trade systém) pro vzájemný výměnný obchod;
- rozvoj, podpora a prosazování trvale udržitelného a ekologického života naší společnosti ve všech hlavních oblastech lidských potřeb, do kterých patří především:
 - práce využívající individuálního talentu a silných stránek jedince včetně práce na dálku a práce z domova;
 - celoživotní vzdělávání založené na podpoře individuálních schopností každého jedince,
 - péče o zdraví a přírodní léčitelsství,
 - ekologické bydlení,
 - zdravé stravování,
 - pěstování bio potravin a ekologický chov zvířat,
 - zdravé oblékání,
 - harmonické vztahy v rodině, s přáteli a v komunitě,
 - zdravé osobní a rodinné finance;
- organizování vzdělávacích akcí, konferencí, přednášek, besed, workshopů, team building akcí, kulturních, sportovních, zdravotních a společenských akcí, výstav, pobytů a táborů v přírodě, sbírek, soutěží a jiných podobných programů se zaměřením na vzdělávání, rozvoj a podporu trvale udržitelného a ekologického života;
- prarodinné aktivity za účelem sladování pracovního a rodinného života;
- spolupráce s organizacemi podporujícími trvale udržitelný život a/nebo ekologické principy;
- spolupráce s širokou i odbornou veřejností s cílem fungovat jako prostředník při získávání a předávání odborných poznatků;
- výzkumy a průzkumy veřejného mínění;
- iniciace a pořádání setkání pro výměnu informací mezi subjekty zabývajícími se obdobnou činností jako sdružení v ČR i v zahraničí;
- iniciace a podpora spolupráce s nevládními neziskovými organizacemi působícími v České republice i v zahraničí, jejichž aktivity se přímo či nepřímo dotýkají cíle činnosti sdružení;
- publikační a vydavatelská činnost;
- poradenské služby pro veřejnost a další organizace;
- realizace projektů k naplnění poslání sdružení;
- sdružení může vyvíjet vedlejší činnosti, související s posláním sdružení;

čl. IV

Členství ve sdružení

1. Členem sdružení může být fyzická nebo právnická osoba.
2. Přihlášku ke členství přijímá výbor sdružení. Pro přijetí člena je potřebný souhlas výboru.
3. Členství zaniká:
 - doručením písemného oznámení člena výboru sdružení;

- rozhodnutím výboru o vyloučení;
- úmrtím člena sdružení;
- zánikem sdružení;

4. Člen má právo:

- účastnit se činnosti sdružení a být o této činnosti informován;
- účastnit se členské schůze, volit orgány sdružení a být do nich volen;
- předkládat výboru návrhy, podněty a připomínky k činnosti sdružení;
- podílet se na stanovování cílů a forem činnosti sdružení;

5. Člen má povinnost:

- dodržovat tyto stanovy a ostatní předpisy sdružení a svou činností naplňovat cíle sdružení;
- platit členské příspěvky;
- dbát na to, aby nebyly poškozovány zájmy a dobré jméno sdružení;

čl. V Orgány sdružení

Orgány sdružení jsou:

- členská schůze;
- výbor a předseda sdružení;
- revizor sdružení;

čl. VI Členská schůze

1. Členská schůze je nejvyšším orgánem sdružení; schází se nejméně jednou ročně.

2. Členskou schůzi tvoří všichni členové sdružení.

3. Členská schůze je usnášeníschopná za přítomnosti jakéhokoli počtu členů.

4. Členská schůze přijímá rozhodnutí hlasováním; pro přijetí rozhodnutí je potřeba souhlas nadpoloviční většiny přítomných členů.

5. Členská schůze:

- schvaluje stanovy sdružení a jejich změny;
- rozhoduje o zániku sdružení;
- pro přijetí tohoto rozhodnutí je potřeba 2/3 většiny všech členů sdružení;
- volí výbor sdružení a revizora;

čl. VII

Výbor a předseda sdružení

1. Výbor je minimálně tříčlenný. Činnost výboru sdružení řídí předseda sdružení, jeho hlas rozhoduje v případě rovnosti hlasů. V naléhavých případech je předseda sdružení oprávněn činit rozhodnutí, které jinak přísluší výboru sdružení.

2. Výbor řídí sdružení v období mezi členskými schůzemi. Výbor:

- volí ze svých členů předsedu;
- koordinuje činnost sdružení;
- na nejbližší schůzi projedná věc, požádá-li o to člen sdružení;
- rozhoduje o členství sdružení v jiných sdruženích a organizacích;
- rozhoduje o stanovení členských příspěvků a schvaluje jejich výši;
- rozhoduje o přijetí a vyloučení členů sdružení.

3. Předseda sdružení je statutárním orgánem sdružení. Jménem sdružení jedná předseda nebo předsedou písemně pověřený člen sdružení. Tyto osoby jednají jménem sdružení samostatně.

čl. VIII

Revizor sdružení

1. Kontroluje činnost sdružení, především jeho hospodaření a plnění rozhodnutí členské schůze.

čl. IX

Zásady hospodaření

1. Sdružení hospodaří s movitým i nemovitým majetkem.

2. Zdroji majetku jsou zejména:

- dary a příspěvky právnických a fyzických osob;
- výnosy majetku sdružení;
- členské příspěvky;
- dotace a granty;
- příjmy z hlavní a vedlejší činnosti;
- odkazy a dědictví;

3. Příjmy sdružení slouží k zabezpečení činnosti, která je v souladu s cíli sdružení.

4. O využití finančních prostředků rozhoduje výbor sdružení.

5. Za hospodaření zodpovídá výbor sdružení.

čl. X Řešení sporů

1. Spory vyplývající z členství nebo z činnosti sdružení řeší výbor sdružení. V případě, že ani o projednání ve výboru sdružení nedojde k dohodě, rozhoduje statutární orgán.

čl. XI Zánik sdružení

1. Sdružení zaniká:

- dobrovolným rozpuštěním nebo sloučením s jiným sdružením na základě rozhodnutí členské schůze;
- pravomocným rozhodnutím Ministerstva vnitra ČR o jeho rozpuštění.

2. Zaniká-li sdružení dobrovolným rozpuštěním, rozhodne členská schůze o způsobu majetkového vypořádání.

3. Dojde-li k zániku s likvidací majetku, použijí se pro majetkové vypořádání ustanovení Občanského zákoníku. Výbor může rozhodnout o naložení s případným majetkovým zůstatkem, jenž vyplyne z likvidace.

čl. XII Závěrečná ustanovení

1. Sdružení má právo v souladu s cíli své činnosti obracet se na státní orgány s peticemi.

2. Tyto stanovy a jejich znění navrhl a odsouhlasil přípravný výbor v Starém Jičíně dne 28.6.2012

Zdroj: www.9pramenu.cz 2012